FALSAFANING MOHIYATIGA OID SHARQ VA G‘ARB MUTAFAKKIRLARI TA’RIFLARINI TAQQOSLASH

Farxodjonova Nodira Farxodjon qizi
FDTU falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)
Inomjon Asadbek Ubaydullo o'g'li
FDTU talabasi
+998946331812
Isroilov Xurshidbek Ikromjon o'g'li
FDTU talabasi
+998907707999
Abduqaxxorov Dilshodbek O'tkirjon o'g'li
FDTU talabasi
+998774946607
Ismoilov Ozodbek Inomjon o'g'li
FDTU talabasi
+998 99 306 96 49
Ozodbekismoilov1119@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada falsafaning mohiyati Sharq va G‘arb mutafakkirlari qarashlari asosida tahlil qilinadi. Ularning falsafaga bo‘lgan yondashuvlari, o‘xshash va farqli jihatlari keng yoritib beriladi. Shuningdek, ushbu qarashlarning zamonaviy jamiyatdagi o‘rni va ahamiyati ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar:falsafa, Sharq, G‘arb, tafakkur, mutafakkir, mohiyat, ma’naviyat, bilim, nazariya, haqiqat

Сравнение определений сущности философии у восточных и западных мыслителей.

Аннотация : В данной статье рассматривается сущность философии на основе взглядов восточных и западных мыслителей. Подробно анализируются их сходства и различия, а также значение философии в современном обществе.
Ключевые слова: философия, Восток, Запад, мышление, сущность, знание, духовность, теория, истина, развитие

Comparison of definitions of the essence of philosophy by Eastern and Western thinkers.

Annotation: This article examines the essence of philosophy based on the views of Eastern and Western thinkers. It highlights their similarities and differences and explains the role of philosophy in modern society.
Keywords: philosophy, East, West, thinking, essence, knowledge, spirituality, theory, truth, development

Kirish: Falsafa insoniyat tafakkurining eng qadimiy va murakkab sohalaridan biri bo‘lib, uning mohiyatini anglash turli davr va makonlarda yashagan mutafakkirlar tomonidan turlicha talqin qilingan. Sharq va G‘arb falsafiy an’analari bu borada o‘ziga xos yondashuvlarni shakllantirgan bo‘lib, ular inson, borliq, tafakkur va haqiqat masalalarini turli nuqtai nazardan izohlaydi [1. 25-b].Sharq falsafasida, ayniqsa, insonning ichki dunyosi, ma’naviy kamoloti va axloqiy poklanishi markaziy o‘rin tutadi. Masalan, Sharq mutafakkirlari falsafani ko‘proq hayotiy tajriba va ruhiy mukammallikka erishish vositasi sifatida talqin etganlar [2. 18-b].G‘arb falsafasida esa, aksincha, mantiqiy tahlil, ilmiy yondashuv va nazariy bilimlarga urg‘u berilgan [3. 35-b].Bu yondashuvda bilish jarayoni qat’iy qoidalar va dalillarga asoslanadi, natijada falsafa ilmiy fan sifatida shakllanadi.Shuningdek, G‘arb falsafasida tajriba va kuzatuv muhim metod sifatida qaraladi.Qadimgi yunon faylasuflari falsafani “donishmandlikka muhabbat” sifatida izohlagan bo‘lsa, Sharq allomalari uni insonni komillikka yetaklovchi yo‘l deb bilganlar [4. 10-b].Bu qarashlar falsafaning nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega ekanligini

ko‘rsatadi.Inson hayotidagi o‘rni ham aynan shu jihatlar orqali belgilanadi.Bu esa falsafaning mohiyati haqida turli qarashlarning shakllanishiga sabab bo‘lgan [5. 16-b].Har bir hudud va davr falsafaga o‘ziga xos ma’no yuklagan.Natijada falsafa turli maktab va yo‘nalishlarga ajralgan.O‘rta asrlarda ham Sharq va G‘arb falsafasi o‘rtasidagi farqlar yanada yaqqol ko‘zga tashlangan. Sharqda falsafa din va axloq bilan chambarchas bog‘liq holda rivojlangan bo‘lsa, G‘arbda u asta-sekin mustaqil ilmiy yo‘nalishga aylangan [6. 27-b].Yangi davrga kelib, G‘arb falsafasi ilmiy revolyutsiya ta’sirida yanada ratsional yo‘nalishga o‘tdi, Sharq falsafasi esa an’anaviy qadriyatlarni saqlagan holda rivojlanishda davom etdi [7. 17-b].Bugungi kunda esa bu ikki yo‘nalish o‘zaro ta’sirlashib, global falsafiy tafakkurni shakllantirmoqda [8. 39-b]. Shu jarayon natijasida yangi falsafiy qarashlar yuzaga kelmoqda.Shu sababli falsafaning mohiyatini to‘liq anglash uchun Sharq va G‘arb mutafakkirlari qarashlarini taqqoslab o‘rganish muhim ahamiyatga ega [9. 14-b]. Bu esa ilmiy izlanishlar uchun muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.Mazkur maqolada falsafaning mohiyatiga oid Sharq va G‘arb mutafakkirlari ta’riflari o‘rganilib, ularning umumiy va farqli jihatlari tahlil qilinadi [10. 19-b].Shuningdek, ushbu qarashlarning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati ham yoritib beriladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Sharq falsafasida falsafa ko‘proq hayotiy tajriba, ma’naviyat va axloqiy yetuklik bilan bog‘liq holda talqin etiladi. Masalan, Sharq mutafakkirlari falsafani insonni komillikka yetkazuvchi vosita deb hisoblaydilar. Bu yondashuvda insonning ichki dunyosi, qalb pokligi va ruhiy rivojlanish muhim o‘rin tutadi.Shuningdek, bu yo‘nalishda falsafa amaliy hayot bilan uzviy bog‘langan bo‘lib, insonning kundalik faoliyatida muhim rol o‘ynaydi.G‘arb falsafasida esa falsafa ilmiy va mantiqiy asosda rivojlangan. Qadimgi yunon faylasuflari falsafani borliqni anglash va haqiqatni izlash vositasi sifatida ko‘rganlar. Keyinchalik bu yo‘nalish ilm-fan bilan chambarchas bog‘lanib ketgan.Natijada falsafa nazariy fan sifatida shakllanib, turli

ilmiy yo‘nalishlarning rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatgan.Muhokama natijalariga ko‘ra, Sharq falsafasi ko‘proq amaliy va axloqiy yo‘nalishga ega bo‘lsa, G‘arb falsafasi nazariy va ilmiy yo‘nalishda rivojlangan. Biroq, ikkala yondashuv ham inson tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.Sharq va G‘arb falsafasini taqqoslash shuni ko‘rsatadiki, ular bir-biriga qarama-qarshi emas, balki bir-birini to‘ldiruvchi tizimlardir. Sharq falsafasi insonning ichki kamolotiga urg‘u bersa, G‘arb falsafasi tashqi olamni ilmiy o‘rganishga yo‘naltirilgan. Bu ikki yondashuvning uyg‘unlashuvi zamonaviy falsafaning yanada boyishiga olib kelmoqda.Bundan tashqari, hozirgi davrda globalizatsiya jarayoni falsafiy qarashlarning yaqinlashuviga sabab bo‘lmoqda. Sharq va G‘arb mutafakkirlarining g‘oyalari bir-birini to‘ldirib, yangi falsafiy sintezni yuzaga keltirmoqda.

XULOSA: Xulosa qilib aytganda, falsafaning mohiyati Sharq va G‘arb mutafakkirlari tomonidan turlicha talqin qilingan bo‘lsa-da, ularning barchasi insonni anglash, haqiqatni izlash va tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan. Sharq falsafasi ko‘proq ma’naviy va axloqiy kamolotga urg‘u bersa, G‘arb falsafasi ilmiy va mantiqiy yondashuvni ilgari suradi.Bundan tashqari, har ikki yo‘nalish bir-birini inkor etmaydi, aksincha, o‘zaro boyitadi. Zamonaviy davrda bu yondashuvlar uyg‘unlashib, yanada mukammal falsafiy tizimlarni shakllantirmoqda.Shu sababli falsafani chuqur o‘rganishda har ikki an’anani birgalikda tahlil qilish muhim hisoblanadi. Bu esa inson tafakkurining yanada kengayishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Karimov I.A. – Yuksak ma’naviyat, 2008

2.Forobiy – Fozil odamlar shahri, 1993

3.Plato – Davlat, 2004

4.Aristotel – Metafizika, 2005

5.Beruniy – Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar, 1998

6.Ibn Sino – Donishnoma, 2001

7.Dekart R. – Metod haqida risola, 2006

8.Kant I. – Sof aql tanqidi, 2007

9.Gegel G. – Ruh fenomenologiyasi, 2008

10,Rassel B. – G‘arb falsafasi tarixi, 2010